

פניו בלי גיל, יבשים) "ראה איש הולך, איש בהיר, גבוה, ישראלי ללא ספק: בקצה הרכס, בדיוק מול קו דק, ראשון, של אור. הוא התקדם לאט מאד, כאילו קשה לו ללכת. הוא אפילו עמד רגע, פנה (אז ראה במדויק את פניו), הרים זרוע וניפנף לו: פיו היה פתוח, ונע, אבל לא היה אפשר להבין דבר. פיו נפתח שוב ושוב. כנראה קיווה שיבין אותו. אחר-כך בבת אחת התגבר האור והוא נעלם." הרי נוסף לקרוא ולהלך ברחובות. בין צפירת מכוניות ועשן, תשמור העין למזכרת תמונה שנקלטה ולא נשכחת. מופקעת לאוצר פרטי תשוב אולי בחלו-מות. או בהקשר אחר.

ד. "מי מפחד מן הטלוויזיה" שואל יריב בן-אליעזר. ויודע: הילד החכם שבנו. לכן זה ספר שראוי היה להילמד בשיעורי האזרחות. לציון בגרותנו. כי יש גם רגעים קשים, כמו פני קריין המספר שבעיר דרומית התרבו מקרי גניבות כביסה מן החבלים. וכי המשטרה מצאה וגם חושדת בפועלים מן השטחים. ומתגלים פני הקריין בתוך אוטובוס שכל נוסעיו חובשי כפיות צהורות אשר בלי להישאל, בטרם משפט, נודעו לעיני כל: ראו הוזהרתם. 'מסמך-נקדי', מציין יריב בן-אליעזר, "היה אוסף קווים מנחים לפעולת הכתבים. המסמך נגנז במהרה והור-אותיו לא הוצאו אל הפועל בבחינת תקנות מחייבות, אך רבות מהנקודות שהועלו בו משמשות כהנחיות לפעולה... כגון: יש להניח לעובדות לדבר בעד עצמן ופרשנות גלויה מותרת רק באישור מיוחד של מנהל הטלוויזיה או מנהל מחלקת החדשות. גם במקרה כזה, על הכתב להבהיר במפורש, כדי למנוע הטעיית הצופים והמאזינים, כי הוא מביע דעתו כפרשן." יעלה ויבוא.

ה. בערב שקורין 'סילבסטר', באנו לעיין בכובד ראש ביחסי יהדות-נצרות. מעל לבימה של בית-ליסין נתלה שלט שאותיותיו, נדמה, כחול על גבי לבן: במה ליהדות אקטואלית. בלטינית מאוחרת 'אקטואליס', משמעו היה 'פעיל', 'שימושי'. כיוון שמדובר בחיפוש 'שורשים', דבקה היראה גם בקשב אל דברי המרצים. מכים בניצוצות ומבריקים, אומר פרופ' ישעיהו לייבוביץ: היהדות היא אמונה בשם. לא האדם עיקר. ולשואלת נבוכה שבאה לבקש אחר השימושי: גבירתי, היהדות איננה דת הומנית. פרופסור משה זוד הר לימינו: היהדות איננה היהדות היא. לא, כך אגך פלוני, חווה את היהדות, אלא ידיעה מוחלטת. מאין תעצמות הביטחון הזה שאינו בר-שגיאה? מסופר אצל קירקגור, (שהיה בעונותיו תיאולוג נוצרי, דני), - קדוש אחד ארבעים שנה קידש בין את צאן מרעייתו. ולא ידע שזה מהול במים. אף-על-פי-כן, בבואו לפני בית-דין של מעלה, נענש.

פעמים רבות קראתי סיפור זה ולא הבינותי. אמש נתחורר קצת. על הבימה בבית-ליסין, פרופסור הראל פיש, לשמאלם, לא הסכים. טייג דבריו בגוף ראשון יחיד. אבל הוא איש ספרות.

ו. בימים יבואו, מציע יוסי שרד (ב"דבר" מן ה-26 לדצמבר) ודבריו מכים בניצוצות ומבריקים, "נתאר לעצמנו והדמוקרטיה הישראלית קורסת תחתיה. בנינו ישאלו אז, לאחר האסון: איפה היית במלחמה נגד מחסליה. הם לא ישאלו אז, מה היו תחושותיך."

בימים עברו, יכתבו אז כותבי העיתים, (אשתטה גם אני בנבואה), נחלק העם בקריית-קדוש תל-אביב לשניים מחנות: לוחמי הדמוקרטיה ולוחמי הסובלנות. ויחלמו אלה באלה עד תשו הכוחות. אז יקום מלך חדש על ישראל. והארץ תשקוט.

הסובלנות והדמוקרטיה, מה קדם למה, ביצת זהב לא מתיישבת. האם הכרח להיאבק נגד הקנאות בקנאות אחרת שמתכנה, עמדה. ומהי עמדה. ומה אינה. חיוד, משיכת כתף, עצימת עין, אף אלה עמדה, לטוב ולרע. הן בחיים כמו בספרות, כמו בעתון, כמו שיתכן אפילו בטלוויזיה, תשובות הרבה, אפשרויות אין ספור. מי ישמור עלינו מפני יצר המלחמה המשכים להרגנו. הלא כל ימינו סיפור, רגע של חסד. פינו נפתח מעט. מקווים מאד שיבינו אותנו. אחר כך בבת אחת מתגבר האור.

קורונה

שש לשולים

א. "האב זליג והאם בריינה התאונו כי רבה מדי אהבתו של בנם נפתלי לסיפורים"

את סיפוריו של יצחק שבסיס-זינגר המקובצים בספר "נפתלי בעל-מעשיות וסוסו" טוב היה לשמוע נקראים. לעצום את עין הבגרות כדי שיקומו לתחיה לילות ילדות, ושלג וסבא מספר: "הירח היה במילואו. הוא פרש רשתות כסופות על ענפי האורן, ותלה מחרוזות פנינים על קליפתם של גזעי העצים." מה שונה היה קצב החיים במשפטי המספר שלא חרד שמא עוד רגע תתחיל תוכנית טלוויזיה שאין להחמיצה. הסיפור כזקנו הכסוף של סבא לוכד ברשת קסמיו. וילדים שלא זכו מאומצים על ידי שבסיס-זינגר, בשם כל הסבים שכבר אינם. ללמד דרכי עולם שכלה: "כשאדם עושה את מלאכתו לא למען כסף בלבד אלא מתוך אהבה, הוא מעורר אהבה זו גם באחרים." וכן: "ההווה הוא רגע בלבד והעבר הוא סיפור אחד ארוך. אנשים שאינם מספרים סיפורים ואינם שומעים סיפורים חיים את הרגע הזה בלבד, ולא די בכך." וכן: "היום אנו חיים ואילו מחר יהיה היום הזה סיפור בלבד. כל העולם, כל חיי אדם הם סיפור ארוך אחד."

זוכרים? כך סבא בדברי מוסר, הרחיק אל הרוריו, קטע את הסיפור. כך אצל שבסיס-זינגר עולם יפה קם לתחיה עם הקריאה. והוא הנס שכמו באגדה החסידית, חווים אותו עם הסיפור גם מי שבחיינו כל אלה לא ידע. והיא רק אפשרות אחת מני רבות לקרוא את הסיפור.

ב. בשנת 1340 נולד באנגליה גיפרי צ'וסר. כמו בחייו, גם בספרות, נגע בכל צבעי הקשת. עולם וזמנים נגיעתם בנו כיד מושטת לאחווה. הנה הם כאן עצמנו, האשה מבאת. (כדי: למענה להפוך את הסדר, שמעידה היא על עצמה): "וכל אחד מבעליי נשבע לי / יש לך כפתור-ופרח לא-נורמלי", ומעט הלאה משם: "תמיד צייתי לנטיית-לבבי מכח מזלי שבכוכב, / וזה גזר עליי: אותו האבר - אל תחסכי אותו מפני שום גבר / חביב. אות מרס טבעו בפניי / ובעוד אתר פרטי... כי בחיי, / שלא אראה בטוב ובישועות / אם לא אהבתי בלי שום אפלויות, / ורק על-פי התיאבון בלבד: שחור, לבן גבוה או גמד, / עני, עשיר: אחד היא ידידי / כל זמן שהוא מוצא-חן בעיניי."

כך זה קרוב לשע-מאות שנה, בגשמי אפריל רכים, הרופא, הטוחן, הטבח, בעל-האדמות, אם המנזר, האפסנאי, אביבם מתחדש עם קריאה. ופורחים במחיצה אחת פרודיה ("טופז יגע ויתפרך / מדפוק סוסו על עשב רך / בעוצם תשוקתו, / עד שלבסוף כרע צנח, / ועם הסוס ישב ונח / וגם פיטס אותו."), ודברי מוסר, לשון נמלצת ("לא אאריך, כה אמיצי לבב היו"), ולשון הפונדקאי ("זה חרא מחורז. קשקוש גמור. / בזבוז של זמן. שיהיה ברור: / אתה גמרת. זהו."), לצד שירה רומנטית: ("חדש היה יופיה ולא ידוע / עת מדלות לעושר הוציאנה.")

יין שנה משובחת, באים סיפורי קנטרברי לתפוס מקומם במזוונו כחזוהו האופפת אט-אט את החיך ויודעת: כאן חבורה שמחה. מן המקור שמחת המתרגם נוגעת בקורא וממלאה פליאה. גם בכתיבת מקור יש מן התרגום, מעצמך אל הקורא. ויעוד הנפשות ואהבה, כן, יש גם כאן. אבל רק בתרגום זאת אהבה לשמה, ויתור והתעשרות; האמירה, אני כאן את, ידיד, לגמרה לרשותך. קולי הגשר ומרוב קסמים, ביא את לשונך אל לשוני. הקורא מול הגבורה הזאת ניצב משתאה כל פעם מחדש. הנה צבי ארד תרגם את שבסיס-זינגר מאנגלית דווקא. אבל המכיר את קצב המשפט האידי מרגיש קורא את הדברים ממקורם. וגם: כמה שנים, כמה שעות חיים הקדיש **שמעון זנדבק** לתרגום סיפורי קנטרברי, תשומת הלב הרגישה, החזוהו. מקור ותרגום, אפשרויות אין ספור, הרג-עים של חסד.

ג. **מעבר לפינה**, מעט בפינה, הסיפור בלשונו. כעבור השנים, מה יישמר לבד מרגע של חסד. למשל, מן האנדרטה למלחמה ושלום אצלי נשמר בזיכרון בהיר רק השמיים הכחולים בעינו של הנסיך אנדריי. כשובל בושם נעלם באפילה, זיכרון חייה היפים של קלרה שיאטו של קניוק; עצירת הנשימה כאשר כד סיני עתיק נשבר מכאבו של האידיוט, רגעים בהם גורל ואדם מביטים עין בעין כך בסיפורו של ישראל המאירי שנדפס בגיליון 24 של 'עתון 77', "הוא", (איש בדווי כחוש,